

การศึกษาภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์เพื่อใช้ในการออกแบบลวดลายและ
เครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี
ชุตินา ช้างพุ่ม^{1*} และ วิติยา ปิตตังนาโพธิ์²

The Study of Thai Floral Ornamental Craftsmanship toward Motif Pattern Design
and Woman Accessorise
Chutima Changpum^{1*} and Witiya Pittungnapoo²

^{1*} นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

² อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

^{1*} Graduate Students, Department of Art and Design, Faculty of Architecture, Naresuan University, Phitsanulok

² Lecturer, Faculty of Architecture, Naresuan University, Phitsanulok

*Corresponding author e – mail address: changpumchutima@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์เพื่อใช้ในการออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี เป็นการออกแบบเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี โดยใช้ภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษา 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ 2) เพื่อออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรีโดยใช้แนวคิดภูมิปัญญาในงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี การศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ ลักษณะทั่วไปและความหมายของลวดลาย ภูมิปัญญาและความสำคัญ แล้วนำผลของการศึกษาวิเคราะห์นั้น มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการออกแบบลวดลาย เพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี กลุ่มตัวอย่าง คือ สุนัขพัสตราที่เข้ามาเลือกซื้อเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรีในห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซ่า(ส่วนโรบินสัน) จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่าได้ลวดลายที่ประยุกต์จำนวน 6 ลวดลาย ได้แก่ ลายประสาธน์รัก ลายพุดบรรจบ ลายประทุมมาลี ลายร้อยรัก(เส้นนอก) ลายร้อยรัก(เส้นใน) และลายดาราลอย เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบเครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี ประเภท หมวก ผ้าพันคอ และกระเป๋าจำนวน 6 เอกลักษณ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมาก

คำสำคัญ : ภูมิปัญญางานดอกไม้สด การออกแบบลวดลาย เครื่องประกอบ การแต่งกายสตรี

ABSTRACT

The wisdom study of Thai traditional fine craft of fresh flora art is to 1) analyze the traditional knowledge of fresh floral art and green banana leaves fine craft, 2) design motif patterns and women accessories by using the conceptual idea of the studies, and 3) evaluate the motif pattern and accessories, design satisfaction of a sample group. The successful studies of Thai traditional fine craft of fresh flora art history, the importance of traditional lore, and the feature and substance of the motif forms were analyzed and applied for the process of motif design and women at the accouterments. The sampling group of this research is sixty women accessories shops in Robinson section, Central Department Store, Phitsanulok. The result is revealed design applied 6 design such as pasarnruk design pudbunjob design pracummalee design loyruck design(out line) loeyruk(in line) and daraloey design for apply to design

women's accessories such as hat scarfs and bags amount 6 identity, the outcome shows that the sampling respondents were satisfied with high level as well.

Keywords: Fresh Floral Art Motif Pattern Design Women Accessories

บทนำ

ในงานประเพณีไทยๆ มักมีงานประดิษฐ์ ดอกไม้ใบไม้ นำมาตกแต่งในบริเวณงานกระทั่งเครื่องประกอบอาหาร หวาน คาว เครื่องครอบ เครื่องคลุม ฯลฯ เรียกได้ว่ามีประโยชน์เกือบทุกวาระ ทุกโอกาส ศิลปะที่เกิดจากดอกไม้สดและใบตอง ประดิษฐ์ มีความสวยงาม มีเสน่ห์ ยามสดจนกระทั่งค่อยเหี่ยวเฉา ก็มีคุณค่าที่น่าประทับใจ กระทั่งมีผู้ที่รักงานดอกไม้สดและใบตอง ต้องการยึดอายุให้ยาวนาน แต่ทำไม่ได้ จึงเกิดการพัฒนามาเป็นงานผ้า งานกระดาษ งานดินปั้น มาทดแทนงานดอกไม้สดและใบตองจริงๆ การจำลองดังกล่าว เป็นการเลียนแบบธรรมชาติ สวยงาม ทนทาน แต่ราคาสูง หากเป็นผู้ที่มีฝีมือจากงานดอกไม้สดและใบตองอยู่แล้ว การพัฒนามาเป็นวัสดุอื่นๆ ย่อมไม่ยุ่งยากลำบากประการใด แต่ขั้นตอนในการเรียนรู้ในขั้นแรก ก็ยังต้องเรียนรู้จากงานใบตองก่อนเสมอ (เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล, 2552) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคาดว่าวันข้างหน้าศิลปะภูมิปัญญาอันสวยงามนี้อาจจะถูกกลืนหายไปกับเทคโนโลยีที่แทรกซึมโดยเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างประเพณีลอยกระทงของไทย ปัจจุบันมีทางเลือกใหม่ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยี คือ การลอยกระทงออนไลน์ นั้น เป็นเหมือนดังอนาคตกำลังจะบอกเราว่า ประเพณีออนไลน์จะเข้ามาแทนที่ประเพณีไทย ด้วยสาเหตุของการอำนวยความสะดวกหรือลดโลกร้อนก็ตามแต่ ผู้วิจัยมีความคาดหวังเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สัมผัสสุนทรียภาพของศิลปะที่บรรพบุรุษของไทยได้คิดค้นและสร้างสรรค์ไว้ด้วยจิตวิญญาณและสติปัญญา โดยผู้วิจัยสนใจนำรูปแบบของการใช้ลวดลายงานดอกไม้สดและใบตอง ประณีตศิลป์มาเพื่อพัฒนาและออกแบบลวดลายถ่ายทอดผ่านเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นอีกแนวทางในการสืบสานทำนุบำรุงลวดลายที่มีความวิจิตรพิสดารไม่น้อยไปกว่าลายประจำชาติในโลก ดังคำกล่าวของ (มณีนีรัตน์ จันทนะผะลิน, 2526) “ข้าพเจ้ามีโอกาสผ่านตามาหลายประเทศที่สำคัญทั่วโลกกล่าวว่า คงไม่มีชาติใดใช้ดอกไม้ในงานพิธีต่างๆ อย่างมากมายเหมือนเราชาวไทย และที่เจ้วิจิตรพิสดารอย่างไทยนี้ไม่มี” เพื่อถ่ายทอดลงบนผลิตภัณฑ์ที่เข้าถึงคนไทยได้ง่าย และสามารถใช้อยู่ได้ในชีวิตประจำวัน สามารถปรับให้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันไปพร้อม ๆ กับเทคโนโลยีใหม่ที่ถ้าโหมเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้งของโลก แม้ว่าปัจจุบันจะมีผู้ที่ต้องการและสนใจที่จะสืบสานงานดอกไม้สดและใบตองประณีตศิลป์อยู่มาก แต่การหยิบจับมาใช้ในชีวิตประจำวันนั้นเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร อีกทั้งประเพณีต่างๆเปรียบเทียบกับชุดไทยในสมัยอดีต แม้ว่าจะมีความงดงาม อ่อนช้อยมากเพียงใด ก็ยังไม่สามารถนำมาสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน ด้วยบริบทของสังคมไทยที่มีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสู่โลกของเทคโนโลยีรุ่งเรือง เป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจมากถ้าความสวยงามนี้จะกลายเป็นเพียงแค่บันทึกทางประวัติศาสตร์หรือความทรงจำที่ถูกกลืนหายไปตามกาลเวลา จึงเป็นที่มาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในงานดอกไม้สดและใบตองประณีตศิลป์
2. เพื่อออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบการแต่งกายสตรีโดยใช้แนวคิดภูมิปัญญาในงานดอกไม้สดและใบตองประณีตศิลป์
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีในระดับมาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการเผยแพร่ความประณีตสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ไทย
2. ทำให้ทราบถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความละเอียดอ่อนสวยงามวิจิตรตระการตาซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนไทย

3. ทำให้ทราบถึงกระบวนการถอดลายดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลปตามองค์ประกอบการออกแบบ
4. ทราบถึงระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์
- 1.2 ศึกษาเทคนิคการพิมพ์ผ้า
- 1.3 ศึกษากระบวนการออกแบบลายพิมพ์ผ้า
- 2.4 ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกายสตรี
- 2.5 สำรวจความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายสตรีจากกลุ่มผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและ ผู้บริโภค

2. ขอบเขตของการออกแบบ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกออกแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรีตรงส่วนที่เหนือเอวขึ้นมา เพราะเป็นส่วนที่สตรีเน้นให้เด่นกว่าส่วนอื่นของร่างกายประกอบด้วย กระเป๋ ามวก และผ้าพันคอ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

2.1 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีสำหรับสุภาพสตรีที่มีสีผิวไปทางวรรณะร้อน คือ ผิวขาวเหลือง และผิวทนมแดด (สีแทน)

2.2 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีสำหรับสุภาพสตรีที่มีสีผิวไปทางวรรณะเย็น คือ ผิวไหม้แดด (สีน้ำตาล)

3. ขอบเขตของกลุ่มประชากร

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มสุภาพสตรีทั่วไป ที่เข้ามาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีในห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซ่าส่วนโรบินสัน จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 400 คน ภายในเวลา 7 วัน สถิติประชากร / สัปดาห์

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายสตรีในห้างสรรพสินค้า เซ็นทรัลพลาซ่า จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 90 คน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ($\pm 10\%$ ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95%) โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ กำหนดกลุ่ม อ้างอิงการวิเคราะห์การสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป ของ Yamane

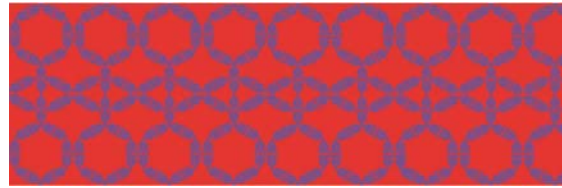
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. ภูมิปัญญางานดอกไม้สด หมายถึง การเย็บแบบ การร้อยดอกไม้ การกรองดอกไม้ วิธีการต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้ทำให้เกิดผลงานหลากหลาย และมีชื่อเรียกต่างๆ กัน ได้แก่ อูบะ เฟื่อง ตาข่าย มาลัย เป็นต้น ซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ เป็นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมประจำชาติไทยที่บรรพบุรุษได้คิดประดิษฐ์ขึ้น และได้มีการพัฒนาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

2. การออกแบบลวดลาย หมายถึง ลายเส้นและลวดลายที่เกิดจากภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตอง เป็นการถ่ายทอดเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลาย ความงามที่แสดงออกและซ่อนเร้นอยู่ในวัฒนธรรมไทย เพื่อสนองทางด้านจิตใจ โดยมีรูปแบบที่เป็นต้นแบบหลัก ได้แก่ ดอกตูม อูบะ ดอกทัดหู แบบ ตาข่าย เป็นต้น

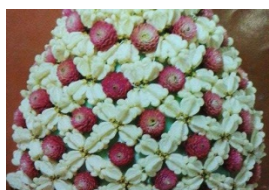
3. เครื่องประกอบการแต่งกายสตรี หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของสตรีด้านการตกแต่งความสวยงามให้กับร่างกายตั้งแต่ส่วนเหนือเอวขึ้นไป ได้แก่ ามวก ผ้าพันคอ และกระเป๋ ามวก โดยนำภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์เพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลาย ประกอบกับการใช้สีที่เหมาะสมกับสีของเครื่องแต่งกายและสีผิวของสตรี

ภาพ 1 ประสานรัก
ที่มา: นางสาวชุติมา ช้างพุ่ม, 2558

2.1.5.2 ลายร้อยรัก ลักษณะลวดลายนี้จะคล้ายคลึงกับลายตาข่ายดอกไม้ หรือลายของตาข่ายหน้าช้างมากที่สุด แตกต่างกันเพียงแค่ลายตาข่ายหน้าช้างมีรูปทรงด้านนอกเป็นรูปสามเหลี่ยม เกิดจากการนำดอกกรักมาเรียงร้อยต่อกัน แต่ลายร้อยรัก เป็นลายที่ผูกต่อกันเป็นผืนใหญ่ จึงเรียกลายนี้ว่าลายร้อยรัก

ภาพ 2 ลายร้อยรัก(เส้นนอก)
ที่มา: นางสาวชุติมา ช้างพุ่ม, 2558

1.1.5.3 ลายพุดบรรจบ รูปแบบของแม่ลายมีที่มาจากรูปทรงของดอกพุด และลักษณะของโครงสร้างจะเห็นได้ว่า ดอกชนดอก ก้านชนก้าน จึงเรียกลายนี้ว่าพุดบรรจบ ด้วยลักษณะการผูกสายให้ปลายดอกทุกดอกหันมาบรรจบกัน

ดอกพุดเป็นดอกไม้พรรณหนึ่งที่มีความสำคัญในวรรณคดีไทย (สุวิทย์ พวงสุวรรณ, 2547) มีบทบาทเกี่ยวข้องกับนาฏการณของตัวละครในวรรณคดีไทยดังเช่นบทเสภาที่ท่านสุนทรภู่กล่าวถึง และภาพย่นเรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ที่ต่างก็พรรณนาถึงความงามของดอกพุดไว้น่าสนใจยิ่ง

“พระเก็บพุดหยุดยืนให้โฉมศรี
เก็บสุกรมขมขึ้นแล้วยื่นชู

กุมารีรับจากหัตถ์แล้วตัดหู
สำรวจเรียงเคียงคู่กันสองเรา

(ลักษณะวงศ์ : สุนทรภู่)

พุดจิบกลีบสลัม
หอมชวยรวลตาม

พิกุลแถมสุกรม
เหมือนกลิ้งนั่งต้องติดใจ

ภาพย่นเรือ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์”

ภาพ 3 ลายพุดบรรจบ
ที่มา: นางสาวชุติมา ช้างพุ่ม, 2558

2.3 ลวดลายที่มีลักษณะเป็นลายประยุกต์จากงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์

2.3.1 ความหมายและที่มาของลวดลาย แนวความคิดในการออกแบบลวดลายที่มีลักษณะเป็นลายประยุกต์จากงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ มีที่มาก็คือใช้แบบกลีบบัว ดอกท้าว และตาข่ายดอกไม้ สำหรับงานดอกไม้สดและใบตอง

ประณีตศิลป์ จะประดิษฐ์ดอกไม้เหล่านี้มาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานเช่น งานเครื่องแขวน งานพานพุ่ม – พานดอกไม้สด

2.3.2 บทบาทหน้าที่ของลวดลาย คือ ลายที่ใช้เป็นจุดสนใจของลวดลาย เนื่องจากเป็นลายที่มีรูปแบบเฉพาะ มีลักษณะเป็นเอกเทศที่แตกต่างไปจากตัวลายลักษณะอื่นๆ เมื่อถูกนำมาจัดวางในลักษณะลายประกอบรวมตามรูปลักษณะเฉพาะของตัวลายจะเป็นตัวกระตุ้นเร้าความรู้สึกได้ดีกว่าตัวลายในรูปลักษณะอื่นๆ

2.3.3 องค์ประกอบของลวดลาย ประกอบด้วยแม่ลาย 3 รูปแบบ แต่ละแบบมีขนาดสัดส่วนต่างกัน ระยะห่างของตัวลายทั้ง 4 ด้านมีพื้นที่ว่างไม่เท่ากัน แต่นำมาผูกกันเป็นลวดลายที่มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอด้วยการซ้ำรูปแบบ มีบริเวณว่างลบมากกว่าบริเวณว่างบวก เคลื่อนไหวทุกทิศทางในลักษณะการแผ่เป็นผืน

2.3.4 แม่ลาย เป็นลายเฉพาะ แบบพอสมควร ที่เกิดจาก 3 แม่ลายนำมาประกอบรวมเป็น 2 แม่ลาย เมื่อแบ่งรูปทรงเลขาชนิด เป็นส่วนเท่าๆ กันลวดลายจะมีลักษณะไม่เหมือนกันทั้ง 4 ด้าน

2.3.5 การผูกลาย ด้วยวงจรสี่เหลี่ยม (Repetiton) เริ่มด้วยการเขียนโครงสร้างของสี่เหลี่ยมก่อน แล้วใช้ด้านทั้ง 4 ด้านเป็นส่วนเชื่อมในการต่อลาย ด้านบน ด้านล่าง และด้านข้าง 2 ด้านแล้วบรรจุลวดลายลงในตำแหน่งต่างๆ ของโครงสร้างกรอบสี่เหลี่ยม แล้วนำเอา 1 ช่วงลาย (1 Repeat) มาต่อกันทีละด้านจนได้ลวดลายผืนใหญ่ (ดุซงึ่ สุนทรารชุน, 2531)

ภาพ 4 ลายประขุมมาลี
ที่มา: นางสาวชุดิมา ช้างพุ่ม, 2558

หมายเหตุ: ลายดอกท้าวผู้จ้ยนำต้นแบบการถอดลายของ กัญญารัตน์ เห็นสว่าง, (2544 หน้า 26) มาใช้เป็นต้นแบบของแม่ลาย

2.4 ลายที่มีลักษณะเป็นลายดอกท้าว

2.4.1 ความหมายและที่มาของลวดลาย ที่มีลักษณะเป็นลายดอกท้าว คือ ดอกไม้ประดิษฐ์ที่ประดิษฐ์จากการนำกลีบของดอกไม้ไปไม้สด มาตัด พับแล้วเย็บตรงกับใบตองที่เป็นแบบกลม ในงานดอกไม้สดและใบตองประณีต ดอกท้าว ดอกประจายาม หรือ ดวงดารา เป็นเครื่องประดับที่สำคัญมากที่สุดสำหรับงานดอกไม้สดและใบตองประณีตศิลป์ เนื่องจากเป็นส่วนที่เชื่อมโยงรอยต่อ มุม หรือจุดที่ประขุมกันของเฟื้องและอุบะสำหรับปิดปมด้ายที่ผูกมัด แล้วยังเป็นจุดสะดุดตาสามารถดึงดูดความสนใจที่สุด (รัตนลักษณ์ ปัญจภูมิพัฒน์, 2547)

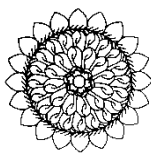
2.4.2 บทบาทหน้าที่ของลายใช้เป็นลายดอกลอยเนื่องจากมีรูปลักษณะเป็นเอกเทศ คือ การแยกตัวกันของลวดลายออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก จัดวางลงบนพื้นภาพ เพื่อให้มีความโดดเด่นในลายแต่ละตัวลาย ไม่สัมพันธ์หรือสานต่อกับลายอื่นๆ

2.4.3 แม่ลาย มีลักษณะของรูปทรงเป็นวงกลม

2.4.4 องค์ประกอบลาย ลายดอกลอยมีขนาดสัดส่วนที่เท่ากัน มีช่วงจังหวะถี่ห่างเท่ากัน ทำให้เกิดความต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันยังมีบริเวณว่างเท่ากันทั้ง 4 ด้าน จึงทำให้เกิดความโดดเด่นและสบายตา ในลายดอกลอยนี้จะสังเกตเห็นได้ว่ามีบริเวณว่างลบมากกว่าบริเวณว่างบวก และมีทิศทางที่เคลื่อนไหวไปทางแนวเฉียง และมีความเป็นเอกภาพในลักษณะกลมกลืนด้วยการซ้ำ

2.4.5 การผูกลาย ลายดอกลอยมีการนำแม่ลายมาประกอบกัน โดยการกำหนดโครงสร้างโดยใช้เส้นแนวเฉียงมาวางตัดกันจนเกิดเป็นโครงสร้างในลักษณะที่เป็นตาข่าย หรือในบางครั้งอาจเห็นเป็นรูปสี่เหลี่ยมซ้ำทวนตลอดทั้ง 4 ด้าน แล้วนำแม่ลายมาบรรจุลงตรงจุดตัดของเส้นโดยการซ้ำรูปแบบไปเรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผู้วิจัยได้ทำการผูกลวดลายที่มีลักษณะเป็นลายดอกท้าวไม่ดังนี้

2.4.5.1 ลายดาราลอย ด้วยรูปแบบของแม่ลายที่มาจากดอกท้าว หรือเรียกอีกอย่างว่าดวงดารา และมีบทบาทหน้าที่ที่ใช้เป็นลายดอกลอย จึงเรียกลายนี้ว่าลายดาราลอย

ภาพ 5 ลายดาราลอย
ที่มา: นางสาวชุติมา ช้างพุ่ม, 2558

หมายเหตุ: ลายดอกทศผู้วิชัยนำต้นแบบการถอดลายของ (กัญญารัตน์ เห็นสว่าง, 2544) มาใช้เป็นต้นแบบของแม่ลาย

ผลของการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี

Weight: 1.150kg Size upper-width: 28 cm Lower-width: 28cm Bag height: 26cm
Bottom-width: 12cm Handle-height: 9cm Shoulder belt length: 120cm

ภาพ 6 แบบร่างเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสีผิว
วรรณะร้อนชุดที่ 1 ลายประสนารัก

ภาพ 7 ต้นแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสีผิว
วรรณะร้อนชุดที่ 1 ลายประสนารัก

ภาพ 8 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีเปรียบเทียบกับสีผิวและเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะร้อนชุดที่ 1
ลายประสนารัก

ภาพ 9 แบบร่างเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มี สีผิววรรณะร้อนชุดที่ 2 ลายพุดบรรจบ

ภาพ 10 ต้นแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มี สีผิววรรณะร้อนชุดที่ 2 ลายพุดบรรจบ

ภาพ 11 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีเปรียบเทียบกับสีผิวและเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะร้อนชุดที่ 2 ลายพุดบรรจบ

ภาพ 12 แบบร่างเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มี สีผิววรรณะร้อนชุดที่ 3 ลายประขุมมาลี

ภาพ 13 ต้นแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มี สีผิววรรณะร้อนชุดที่ 3 ลายประขุมมาลี

ภาพ 14 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีเปรียบเทียบกับสีผิวและเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะร้อนชุดที่ 3
ลายประชมมาลี

ภาพ 15 แบบร่างเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 1 ลายร้อยรัก(เส้นนอก)

ภาพ 16 ต้นแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 1 ลายร้อยรัก(เส้นนอก)

ภาพ 17 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีเปรียบเทียบกับสีผิวและเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 1
ลายร้อยรัก(เส้นนอก)

Weight: 1.150kg Size upper-width: 22 cm Lower-width: 25 cm Bag height: 20 cm
Bottom-width: 12cm Shoulder belt length: 120cm

ภาพ 18 แบบร่างเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับ
ผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 2 ลายร้อยรัก(เส้นใน)

ภาพ 19 ต้นแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสี
ผิววรรณะเย็นชุดที่ 2 ลายร้อยรัก(เส้นใน)

ภาพ 20 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีเปรียบเทียบกับสีผิวและเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 2
ลายร้อยรัก (เส้นใน)

Weight: 1.150kg Size upper-width: 22 cm Lower-width: 25 cm Bag height: 20 cm
Bottom-width: 12cm Shoulder belt length: 120cm

ภาพ 21 แบบร่างเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 3 ลายดาราโลย

ภาพ 22 ต้นแบบเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี สำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 3 ลายดาราโลย

ภาพ 23 เครื่องประกอบการแต่งกายสตรีเปรียบเทียบกับสีผิวและเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ที่มีสีผิววรรณะเย็นชุดที่ 3
ลายดาราละลาย

ผลของการแปรผล ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการออกแบบลวดลายและเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การศึกษาภูมิปัญญางานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ ในส่วนของการศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ ลักษณะทั่วไปและความหมายของลวดลายภูมิปัญญาและความสำคัญ พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทยภัสร์ เชี่ยวขลาคม(2555) ที่ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลดอกไม้สดเพื่อออกแบบตกแต่งภายในศูนย์นันทนาการของผู้สูงอายุ ด้านกระบวนการศึกษา การวิจัยโดยนำผลของข้อมูลจากการศึกษาลักษณะทางกายภาพประวัติความเป็นมา แนวคิดและภูมิปัญญามาวิเคราะห์หาแนวความคิดในการออกแบบ แล้วนำผลของการศึกษาวิเคราะห์นั้นมาแปรรูปโดยการสังเคราะห์เป็นงานออกแบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ruhee, DC.(1993) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสัญลักษณ์ลวดลายงานฝีมือแบบดั้งเดิมในNakshi Kanthaของรัฐเบงกอลตะวันตกของศตวรรษที่19 ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 ในประเทศอินเดีย สถานที่ที่อุดมไปด้วยลวดลาย แรงบันดาลใจของช่างฝีมือ Nakshi Kantha ความเชื่อของคนศาสนาฮินดูในภูมิภาค ที่มีลวดลายปักอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับลวดลายของงานดอกไม้สดและใบตองประดิษฐ์ศิลป์ที่เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา

2. กระบวนการการออกแบบลวดลาย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย และที่มาของลวดลาย แล้วนำมาออกแบบเป็นลวดลายของเครื่องประกอบการแต่งกายสตรี โดยใช้กระบวนการออกแบบ มีความแตกต่างกับงานวิจัยของ ทศนียา นิลฤทธิ์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาลวดลายผ้ามัดหมี่ กรณีศึกษาเส้นกรอบนอกของปราสาทศิขรภูมิ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้าที่ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นสุภาพสตรี โดยใช้หลักการออกแบบลวดลายจากภาพลวดลาย มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ลวดลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ กลิ่นสุวรรณ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอนการออกแบบลายพิมพ์ผ้าโดยใช้กระบวนการออกแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ โดยศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการออกแบบ แนวโน้มความนิยมกับการออกแบบ แนวคิดการเรียนการสอนด้านการออกแบบ การออกแบบลายพิมพ์ผ้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา เจริญวิเชียรฉาย (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การออกแบบลวดลายสำหรับผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้านประเภทผ้าของผลิตภัณฑ์OTOPจังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาข้อมูลทั่วไปเพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านประเภทผ้า ในด้านการออกแบบลวดลาย เทคนิควิธีการออกแบบ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ เห็นสว่าง. (2554). **พานไหว้ครู**. นนทบุรี: อินเทอร์เน็ต โปรชายน.
- ดุขฎิ สุนทรารชุน. (2531). **การออกแบบลายพิมพ์ผ้า**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทัศนียา นิลฤทธิ์. (2552). **การพัฒนาตลาดลายผ้ามัดหมี่กรณีศึกษาเส้นกรอบนอกของปราสาทศิขรภูมิเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลายผ้า**. วิทยานิพนธ์ คอ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, กรุงเทพฯ.
- พิทยภัสร เชี่ยวสลาคม. (2555). **การศึกษาเครื่องแขวนดอกไม้สดเพื่อออกแบบตกแต่งภายในศูนย์นันทนาการของผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ภราดา อำนวย ปิ่นรัตน์. (2522). **ดอกไม้ในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วีรธรรม.
- มนิรัตน์ จันทะพะลิน. (2526). **มะลิ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- รัตนลักษณ์ ปัญจภูมิพัฒน์. (2547). **งานดอกไม้สดในวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: เศรษฐศิลป์.
- วาสนา เจริญวิเชียรฉาย. (2549). **การออกแบบลวดลายสำหรับผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้านประเภทผ้าของผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ., มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ปทุมธานี.
- เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2552). **อลังการงานลายกระหนก สู่โขทัย เชียงใหม่ ตาก**. กรุงเทพฯ: เศรษฐศิลป์.
- สราวุฒิ กลิ่นสุวรรณ. (2548). **ผลการสอนการออกแบบลายพิมพ์ผ้าโดยใช้กระบวนการออกแบบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุวิทย์ พวงสุวรรณ. (2547). **พรรณไม้ในวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- อัมพวัน, กัณหา. (2546). **งานร้อยดอกไม้**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- Ruhee DC. (1993). **Semiotic study of the motifs in nakshi**. India: National Institute of Fashion Technology.

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทดสอบพิมพ์ลายลงบนผ้าชนิดต่างๆก่อนจะสั่งพิมพ์งานทั้งหมด เพื่อจะได้เห็นผลการพิมพ์ที่ออกมาว่ามีความเป็นไปได้หรือสมควรแก้ไขอย่างไร
2. การตัดสินใจเลือกสถานที่พิมพ์ผ้าควรศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด โดยการสอบถามผู้รู้ หรือผู้ที่มีประสบการณ์
3. เทคนิคในการพิมพ์ผ้ามีมากมายหลายวิธี ไม่ได้มีแต่เพียงการพิมพ์ด้วยระบบดิจิตอลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้งานเพราะระบบการพิมพ์แบบดิจิตอลไม่ได้สะดวกและรวดเร็วเสมอไป ทั้งยังทำให้สิ้นเปลืองวัสดุและงบประมาณเมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงาน
4. หากต้องการพิมพ์ลายผ้าที่มีขนาดเล็กนอกจากจะต้องพิจารณาเลือกเนื้อผ้าที่เหมาะสมกับงานแล้วยังควรเลือกผ้าที่มีพื้นผิวที่เรียบและมีเส้นใยละเอียด